

До спеціалізованої вченої ради Д 11.170.02
в Державній установі «Інститут економіко-правових досліджень імені В.
К. Мамутова Національної академії наук України»
01032, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 60

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора юридичних наук, професора

Резнікової Вікторії Вікторівни

**на дисертаційну роботу Павлюченко Юлії Миколаївни
на тему «ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
АГРАРНОГО РИНКУ», подану на здобуття наукового ступеня доктора
юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право,
господарсько-процесуальне право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Аграрний сектор економіки України має стратегічне значення для забезпечення життєдіяльності населення, національної продовольчої безпеки, розвитку економічної системи. Стан конкурентоспроможності аграрного сектору в умовах глобальної конкуренції безпосередньо впливає на рівень життя населення, відтворення робочої сили. При цьому сучасний розвиток ринкових відносин в аграрному секторі супроводжується значними ускладненнями, які мають системний характер і зумовлені серед іншого недосконалістю законодавчого регулювання, державної політики, відсутністю належної державної підтримки.

За таких обставин важливими завданнями для держави стають: створення необхідних дієвих умов для більш ефективного, соціально спрямованого розвитку ринкового механізму функціонування аграрного сектору; просування на зовнішньому ринку вітчизняної аграрної продукції; збільшення обсягів державної фінансової підтримки розвитку сільськогосподарського виробництва; введення системи страхування ризиків у цій сфері тощо.

Ефективне комплексне вирішення вказаних завдань значною мірою досягається з використанням засобів господарсько-правового регулювання, інструментарій яких спрямований на збалансоване забезпечення і захист інтересів як виробників сільськогосподарської продукції, так і споживачів, держави, суспільства загалом.

Правова основа регулювання відносин у сфері організації і функціонування аграрного ринку представлена сукупністю нормативно-правових актів, основними серед яких є: Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» та інші нормативно-правові акти. Однак положення зазначених законодавчих актів не дозволяють на належному рівні забезпечити бажаний розвиток відносин у сфері реалізації сільськогосподарської продукції відповідно до вимог сучасного економічного розвитку. З огляду на численні прогалини, колізії та інші вади законодавчого регулювання відносин аграрного ринку, важливого значення набуває аналіз чинного законодавства у цій сфері з метою вироблення шляхів його системного і змістовного удосконалення.

Проблематика правового регулювання відносин, які складаються в межах аграрного ринку, була предметом наукового аналізу значного кола вітчизняних та іноземних науковців юридичного і економічного напрямів. Проте ці відносини досліджувались переважно з позиції аграрного права, без урахування господарсько-правового характеру зазначених відносин, їх нерозривного зв'язку зі сферою господарювання загалом, різними аспектами організації і здійснення господарської діяльності, а також змісту господарсько-правових засобів регулювання цих відносин.

Викладене свідчить про актуальність обраної авторкою теми докторської дисертації.

Мета та завдання, методологія дослідження, його структура. Дисертантка обрала метою свого дослідження розроблення цілісних, науково обґрунтованих та таких, що відповідають сучасним соціально-економічним умовам, концептуальних положень щодо господарсько-правового забезпечення

аграрного ринку та формування на їх основі пропозицій з вдосконалення господарського законодавства у цій сфері.

Мета дослідження зумовила характер завдань, що поставлені й вирішені у дисертації, які зводяться до: виявлення сутності аграрного ринку як економіко-правової категорії; дослідження аграрного ринку як системи правовідносин; конкретизації функції та видів аграрного ринку; надання характеристики господарсько-правовому механізму забезпечення аграрного ринку; обґрунтування напрямів удосконалення законодавчої основи господарсько-правового забезпечення аграрного ринку; уточнення загальної структури та інфраструктури аграрного ринку; виявлення особливостей правових форм організації аграрного ринку; виокремлення правових форм реалізації сільськогосподарської продукції; доопрацювання теоретичної моделі господарсько-правового регулювання аграрного ринку та ін. (с. 38 дисертації).

Виходячи з наведеного розуміння мети представленого на захист дослідження, слід зазначити, що зміст роботи, публікації дисертантки та автореферат, зроблені в них висновки та пропозиції свідчать про те, що Ю.М. Павлюченко досягла загалом поставленої мети. Цьому сприяла, зокрема, структура дисертації, що складається зі вступу, чотирьох розділів («Загальнотеоретичні засади господарсько-правового забезпечення аграрного ринку», «Структура і правові форми аграрного ринку», «Господарсько-правові засоби регулювання аграрного ринку», «Господарсько-правовий захист прав і законних інтересів суб'єктів аграрного ринку»), висновків, списку використаних джерел, додатків. Зі змісту дисертації вбачається, що її структура є цілком логічною. Це дозволило дисертантці розкрити основні положення теми.

Аналіз змісту представленого для опонування дисертаційного дослідження свідчить, що робота виконана у відповідності до визначеного авторкою об'єкта та предмета дослідження, не виходить за їхні межі.

Методологія дослідження, яка доволі вдало підібрана, спрямована на досягнення зазначеної мети, зумовлена передусім предметними особливостями обраної проблематики.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що дисертація є першим комплексним дослідженням господарсько-правового забезпечення аграрного ринку, на основі чого обґрунтовано нові концептуальні положення і сформульовано пропозиції з його удосконалення законодавства у цій сфері.

Обґрунтованість і достовірність результатів дослідження, сформульованих в роботі, підтверджується: (а) використанням загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження (діалектичний, формально-логічний, порівняльно-правовий, формально-юридичний, метод спостереження і порівняння тощо); (б) представленим у дисертації аналізом наукових здобутків із проблем теорії права, господарського права, цивільного, аграрного та інших галузей права, наукових розробок з економічної науки; (в) узагальненням та оцінкою стану законодавства України і практики його застосування; (г) застосуванням порівняльно-правового аналізу законодавства інших країн. Результатом проведення такого комплексного дослідження є аргументовані висновки та пропозиції.

Дисертанткою проаналізовано господарське законодавство України, загальнотеоретичну і спеціальну літературу з тематики дослідження, досвід і кращі практики зарубіжних країн, правозастосовну господарську практику (всього 609 найменувань використаних джерел).

Оцінка обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація написана юридично грамотно, логічно послідовно, є самостійним науковим дослідженням.

Авторка зі знанням предмету дослідження, використанням значної кількості спеціальних літературних джерел (як економічних, так і правових; як вітчизняних, так і іноземних) розкриває тему дослідження, висвітлюючи особливості господарсько-правового забезпечення аграрного ринку.

Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, є аргументованими. Авторкою в достатній мірі обґрунтовано загальнотеоретичні концептуальні положення щодо господарсько-правового забезпечення аграрного ринку, підготовлено пропозиції щодо удосконалення відповідного законодавства.

На основі аналізу законодавчої основи господарсько-правового забезпечення аграрного ринку, а також фахової літератури, в дисертації та авторефераті викладені сформульовані і аргументовані дисертанткою нові, удосконалені та такі, що дістали подальшого розвитку наукові положення, а саме:

обґрунтовано, що аграрний ринок є багатозначною економіко-правовою категорією, котра постає як: сукупність суспільних відносин, врегульованих нормами права, які виникають щодо реалізації сільськогосподарської продукції; сфера товарообігу сільськогосподарської продукції; механізм регулювання взаємодії між суб'єктами аграрного ринку;

визначено, що в межах аграрного ринку внутрішньо узгоджену систему утворюють господарські правовідносини щодо: 1) безпосередньої реалізації сільськогосподарської продукції суб'єктами господарювання; 2) організації реалізації суб'єктами господарювання сільськогосподарської продукції та надання допоміжних послуг; 3) дотримання суб'єктами господарювання умов реалізації сільськогосподарської продукції; 4) захисту порушених прав і законних інтересів суб'єктів аграрного ринку;

визначено поняття господарсько-правового механізму забезпечення аграрного ринку як сукупності засобів і способів упорядкування діяльності суб'єктів аграрного ринку, що є необхідними і достатніми для досягнення мети і завдань державного регулювання аграрного ринку та виконання аграрним ринком притаманних йому функцій;

визначено функціональні групи суб'єктів аграрного ринку: 1) основні суб'єкти – сільськогосподарські товаровиробники (як первісні продавці), професійні торговці сільськогосподарською продукцією, покупці (суб'єкти

господарювання, які придбають продукцію для потреб виробничої діяльності або інших господарських потреб); 2) суб'єкти із допоміжними функціями щодо забезпечення та сприяння реалізації сільськогосподарської продукції – зерновий склад, перевізники тощо; 3) суб'єкти із спеціальними функціями, що пов'язані з державним регулюванням аграрного ринку – суб'єкти організаційно-господарських повноважень; (Міністерство аграрної політики та продовольства України; Міністерство економіки України та ін.);

запропоновано визначення правової форми організації аграрного ринку як певної визначеної нормами права моделі організації і здійснення діяльності щодо реалізації сільськогосподарської продукції, якій властиві упорядкованість внутрішніх господарських зв'язків, спеціальні умови і правила обігу сільськогосподарської продукції, та її види;

обґрунтовано, що господарсько-правовий характер засобів регулювання аграрного ринку обумовлений взаємозв'язком і поєднанням приватних інтересів суб'єктів цього ринку та публічних інтересів, які опосередковують інтереси держави, суспільства, споживачів і пов'язані із забезпеченням продовольчої безпеки, підвищенням стандартів життя, сталого розвитку і правового господарського порядку у сфері реалізації сільськогосподарської продукції;

запропоновано теоретичну модель господарсько-правового регулювання аграрного ринку, яка являє собою сукупність форм, методів і засобів державного регулювання, які спрямовано на створення економічних, організаційних, правових умов діяльності суб'єктів аграрного ринку, задоволення приватних і публічних інтересів у цій сфері, яка базується на принципі аграрного протекціонізму, і втілення якої може підсилювати або обмежувати саморегулюючу функцію аграрного ринку та інші.

Заслужують на те, щоб бути відзначеними, такі окремі результати досліджень авторки.

Так, зокрема, викликають науковий інтерес результати дослідження підходів економічної науки щодо аграрного ринку, поняття ринку в науці

господарського права, поняття аграрного ринку в юридичній доктрині та законодавстві, на підставі чого дисертантка доопрацювала законодавче визначення поняття аграрного ринку як сукупність врегульованих нормами права господарських відносин, які виникають між суб'єктами ринку з реалізації сільськогосподарської продукції та надання пов'язаних з реалізацією допоміжних послуг, і базуються на засадах конкуренції, вільного вибору способів і форм реалізації, а також державного контролю за безпечністю сільськогосподарської продукції (підрозділ 1.1; с. 59 дисертації).

Науковою цінністю характеризуються результати дисертаційного дослідження, представлені визначенням функцій та видів аграрного ринку, які детермінують зміст господарсько-правових засобів регулювання аграрного ринку і мають сприяти їх дієвому виконанню (підрозділ 1.3; с. 92-96, с. 97-102 дисертації). Ці висновки стали підґрунтям для детального висвітлення структури і правової форми аграрного ринку, особливостей реалізації господарсько-правових засобів його регулювання.

Доволі вагомим результатом дослідження можна вважати виявлені особливості змісту господарсько-правового механізму забезпечення аграрного ринку знаходять прояв у специфіці: 1) складу господарських правовідносин, які виникають в процесі функціонування цього ринку (об'єкт, суб'єкти, зміст); 2) правових форм організації аграрного ринку; 3) правових форм реалізації сільськогосподарської продукції; 4) господарсько-правових засобах регулювання аграрного ринку, у тому числі засобах підтримки і контролю; 5) формах і способах захисту суб'єктів аграрного ринку (підрозділ 1.4; с. 118 дисертації).

Важливою видається пропозиція щодо прийняття відповідного документу стратегічного характеру – Національної програми розвитку аграрного ринку, в якому, на думку авторки, аграрний ринок буде представлено як органічна частина комплексного розвитку аграрного сектора економіки, буде закріплено модель інфраструктури аграрного ринку та ключові показники її ефективності; заходи з інтенсифікації розвитку біржової торгівлі сільськогосподарською

продукцією та сільськогосподарської кооперації щодо надання послуг з закупівлі, збуту, продажу сільськогосподарської продукції тощо, напрями удосконалення відповідного законодавства (підрозділ 1.5; с. 133 дисертації).

Вагомим можна визнати вклад дисертантки у розробку науково-методологічних засад щодо структури і правових форм аграрного ринку (розділ 2). В цій частині нею обґрунтовано, що структура аграрного ринку обумовлена розумінням цього ринку як правовідносин і представлена таким складом: суб'єкти аграрного ринку, об'єкт аграрного ринку, зміст з наданням їх детальної характеристики (с. 140-158 дисертації); з'ясовано, що діяльність суб'єктів аграрного ринку має різне функціональне призначення, з урахуванням чого здійснено поділ суб'єктів аграрного ринку на групи: 1) основні суб'єкти – сільськогосподарські товаровиробники (як первісні продавці), професійні торговці сільськогосподарською продукцією, покупці; 2) суб'єкти із допоміжними функціями щодо забезпечення та сприяння реалізації сільськогосподарської продукції; 3) суб'єкти із спеціальними функціями, що пов'язані з державним регулюванням аграрного ринку (с. 141-153 дисертації); аргументовано склад інфраструктури аграрного ринку (с. 178 дисертації); запропоновано визначення правової форми організації аграрного ринку (с. 179-182 дисертації); проведено класифікацію правових форм організації аграрного ринку на інституційні та неінституційні (с. 182 дисертації).

При доопрацюванні господарсько-правових засобів регулювання аграрного ринку (розділ 3) розроблено модель та відповідні засоби державного регулювання цього ринку, що дозволило сформулювати цілком обґрунтовані напрями подальшого вдосконалення їх законодавчої регламентації (с. 233-242 дисертації). Доцільними в цій частині роботи є висновки і пропозиції стосовно удосконалення державного регулювання аграрного ринку, шляхом, зокрема, забезпечення доступу до аграрного ринку суб'єктів малого і середнього підприємництва – виробників сільськогосподарської продукції, стимулювання попиту, розвитку інфраструктури аграрного ринку, дотримання вимог безпечності сільськогосподарської продукції (с. 235 дисертації); встановлення

граничних мінімальних цін на певні види сільськогосподарської продукції, при досягненні яких держава має застосовувати визначені законом засоби державного цінового регулювання та/або державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників (надання субсидій для оплати частини страхового платежу, компенсаційні виплати тощо) (с. 267-268); введення такого виду страхування із державною підтримкою, як страхування від падіння цін (збитковості сільськогосподарської діяльності), який передбачає відшкодування з державного бюджету частини вартості страхового платежу (страхової премії), нарахованого за договором страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою (с. 280-282 дисертації).

Заслуговує на підтримку підхід дисертантки щодо обґрунтування господарсько-правової природи захисту прав та інтересів суб'єктів аграрного ринку і конкретизації, що такий захист спрямований на попереджувальний і відновлюваний вплив шляхом: стимулювання виконання договірних зобов'язань та правил здійснення господарської діяльності; відновлення порушених прав і майнового стану суб'єктів аграрного ринку; усунення перешкод у реалізації прав суб'єктів аграрного ринку. Зазначені функції господарсько-правового захисту у досліджуваній сфері розкривають його значення як засобу забезпечення господарського правопорядку на аграрному ринку, охорони приватних і публічних інтересів, сталого та передбачуваного функціонування аграрного ринку (підрозділ 4.1; с. 340 дисертації).

В роботі є й інші положення, що заслуговують на увагу.

Викладення матеріалу дослідження загалом характеризується творчим авторським підходом, логікою наведених аргументів і пояснень.

Таким чином, як свідчить стислий виклад здобутків дисертації Ю.М. Павлюченко, у ній порушено і вирішено важливі проблеми господарсько-правового забезпечення аграрного ринку.

Відсутність порушення академічної доброчесності. З аналізу змісту дисертації можна зробити висновок, що дисертанткою дотримано вимоги академічної доброчесності. Дисертація Ю. М. Павлюченко містить посилання

на згадані авторкою у тексті дисертації джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей, в тому числі в частині самоплагіату. Дотримано вимоги законодавства про авторське право.

У дисертаційній роботі Ю. М. Павлюченко не виявлено ознак академічного плагіату, фальсифікації, інших порушень, які ставлять під сумнів самостійний характер проведеного наукового дослідження.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження.

Результати дисертаційної роботи Ю. М. Павлюченко мають теоретичне і практичне значення, а їх реалізація сприятиме удосконаленню господарсько-правового забезпечення аграрного ринку.

Виконане авторкою дослідження господарсько-правового забезпечення аграрного ринку за отриманими результатами заповнює суттєву прогалину в науці господарського права та може скласти основу для внесення змін і доповнень до Господарського кодексу України, інших законів України, що регулюють відносини реалізації сільськогосподарської продукції, може сприяти більш ефективному упорядкуванню діяльності суб'єктів господарювання у зазначеній сфері і, як наслідок, слугувати активізації розвитку аграрного сектору національної економіки, посиленню продовольчої безпеки країни. Теоретичні висновки, запропоновані в роботі, можуть бути підґрунтям для: подальших наукових юридичних та/або економічних досліджень питань організації і функціонування аграрного ринку, правових засад їх господарсько-правового регулювання; розробки та прийняття документу стратегічного характеру (Національної програми розвитку аграрного ринку); розробки та впровадження заходів з інтенсифікації розвитку біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією та сільськогосподарської кооперації щодо надання послуг із закупівлі, збуту, продажу сільськогосподарської продукції тощо.

Матеріали дисертаційної роботи здобувачки можуть бути використані при підготовці навчальних посібників та підручників із дисциплін «Господарське право», «Аграрне право», «Проблеми господарсько-правової

відповідальності», «Юридичне обслуговування суб'єктів господарювання» та їх викладання студентам юридичних і економічних навчальних закладів (факультетів).

Слід відзначити і наявність численних довідок про впровадження результатів дисертаційного дослідження (с. 466-470), які додано до роботи на підтвердження практичної затребуваності результатів опонованого дисертаційного дослідження.

Зауваження за змістом дисертації.

Загалом зміст дисертаційної роботи Ю. М. Павлюченко свідчить про творчий характер проведеного дослідження.

У той же час окремі висновки, сформульовані в роботі, мають дискусійний характер, а деякі положення дисертації потребують уточнення і конкретизації. Не можна оминати увагою й окремі недоліки роботи.

Основні **зауваження** до змісту положень, викладених у дисертації, можуть бути зведені до наступного.

I. В роботі має місце певна непослідовність при вживанні терміну «аграрний ринок». Так, визначаючи в роботі первісно *поняття аграрного ринку як сукупність врегульованих нормами права господарських відносин*, які виникають між суб'єктами ринку з реалізації сільськогосподарської продукції та надання пов'язаних з цим допоміжних послуг, і базуються на засадах конкуренції, вільного вибору способів і форм реалізації, а також державного контролю за безпечністю сільськогосподарської продукції (с. 59 дисертації), в наступних частинах роботи дисертантка застосовує інші значення цього поняття, зокрема, виділяючи види ринків (вільний, монополізований, регульований тощо), функції аграрного ринку (виявлення ринкових цін, інформаційна) тощо, що безпосередньо не властиво категорії правовідносин. Такий підхід потребує додаткових коментарів та пояснень з боку дисертантки.

II. У своєму дослідженні (с. 140-153, с. 218 та ін.) авторка звертається до питань *суб'єктного складу аграрного ринку*, здійснюючи поділ суб'єктів аграрного ринку на групи, серед яких виокремлює основних суб'єктів –

сільськогосподарські товаровиробники (як первісні продавці), професійні торговці сільськогосподарською продукцією, покупці (суб'єкти господарювання, які придбають продукцію для потреб виробничої діяльності або інших господарських потреб). Водночас, поза увагою дослідниці залишились суб'єкти господарювання, які здійснюють торговельне посередництво на аграрному ринку. Це не враховує реального стану розвитку відносин у сфері реалізації сільськогосподарської продукції, за якого торговельні посередники є обов'язковим елементом ринку, оскільки полегшують рух продукції і поділяють з її виробниками певні ринкові ризики.

Не зовсім зрозуміло також, чому дисертантка, *визначаючи функціональні групи суб'єктів аграрного ринку, не включила до їх переліку організаторів торгівлі* (товарні біржі тощо), хоч і не забула згадати в цьому переліку про професійних торговців сільськогосподарською продукцією, діяльність яких уможлиблюється, в першу чергу, саме завдяки організаторам торгівлі на відповідному ринку. В той же час, в процесі дослідження питання організації аграрного ринку, авторка доходить висновку про *подвійну правову природу аграрної біржі, оптового ринку сільськогосподарської продукції, агропродовольчого ринку, які (будучи організаторами торгівлі) одночасно можуть розглядатися і як правова форма організації аграрного ринку, і як суб'єкт господарювання, який забезпечує функціонування аграрного ринку у відповідній правовій формі* (с. 39, с. 41, с. 158-178, с. 179-200, с.385). Хотілося б, з огляду на викладене, уточнити також позицію дисертантки щодо організаторів торгівлі на аграрному ринку, їх правового становища, місця в системі суб'єктів аграрного ринку.

III. У підрозділі 3.3. роботи обґрунтовується пропозиція щодо встановлення граничних мінімальних цін на певні види сільськогосподарської продукції, при досягненні яких держава має застосовувати визначені законом засоби державного цінового регулювання та/або державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників (с. 267 дисертації). Запропоноване бачення засобу державного регулювання аграрного ринку, пов'язаного з

ціновим регулюванням, видається дещо однобічним, оскільки розрахований на захист переважно приватних інтересів виробників сільськогосподарської продукції, тому дисертантці варто було б додатково визначити важелі, які б забезпечували вільну конкуренцію і захист інтересів споживачів сільськогосподарської продукції за умови реалізації такого підходу.

IV. У роботі вперше визначено, що в межах аграрного ринку внутрішньо узгоджену систему утворюють господарські правовідносини щодо: 1) безпосередньої реалізації сільськогосподарської продукції суб'єктами господарювання; 2) організації реалізації суб'єктами господарювання сільськогосподарської продукції та надання допоміжних послуг; 3) дотримання суб'єктами господарювання умов реалізації сільськогосподарської продукції; 4) захисту порушених прав і законних інтересів суб'єктів аграрного ринку (с. 75, 134 дисертації). Підтримуючи такий висновок загалом, слід зауважити, що авторка обмежилась лише визначенням галузевої (господарсько-правової) природи відносин, які складаються в межах аграрного ринку, проте не зробила висновки щодо їх приналежності до певних видів господарських правовідносин, класифікація яких широко представлена в доктрині господарського права і Господарському кодексі України. Такі висновки є затребуваними як теорією, так і практикою правового регулювання відносин аграрного ринку. Потребує додаткових пояснень з боку дисертантки і той факт, що авторка поза межами дослідження залишила всі господарсько-правові відносини, які передують моменту виходу товару (сільськогосподарської продукції) на аграрний ринок, не є безпосередньо пов'язаними з реалізацією сільськогосподарської продукції. Однак, чимало господарсько-правових відносин виникає на стадіях, що передують моменту виходу товару на ринок, поза сферою товарообороту сільськогосподарської продукції. Це, наприклад, і виробництво сільськогосподарської продукції, і її переробка, зберігання, передпродажна підготовка тощо. Всі ці відносини є також господарсько-правовими за своєю природою.

V. Безумовним надбанням роботи є пропозиції дисертантки щодо удосконалення вітчизняного законодавства: 1) через розробку проекту Закону України «Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів щодо удосконалення правового регулювання аграрного ринку»; 2) через внесення пропозиції прийняти на законодавчому рівні документ стратегічного характеру - Національну програму розвитку аграрного ринку. Однак, якщо в першому випадку додаткових питань до дисертантки не виникає (оскільки відповідний законопроект та текст пояснювальної записки до нього містяться в додатках до роботи на с. 449-457), то в другому – потребують уточнення та надання додаткових пояснень з боку дисертантки такі питання: Чи розроблявся дисертанткою проект відповідної Національної програми розвитку аграрного ринку? Чи має дисертантка конкретні напрацювання щодо змісту цього документа стратегічного характеру? Що стало підставою для включення відповідної пропозиції до переліку положень наукової новизни та що саме в даному разі є предметом новизни рівня «вперше» (с. 40)?

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження Ю. М. Павлюченко, оскільки стосуються переважно дискусійних питань, пов'язані з новизною та/або складністю проблематики роботи, недосконалістю й необхідністю реформування; подальшого вдосконалення правової основи регулювання відносин у сфері організації і функціонування аграрного ринку. Вони не перешкоджають загалом позитивно оцінити дану дисертаційну роботу, що є завершеною працею, в якій отримані нові обґрунтовані теоретичні результати, що в сукупності є суттєвими для розвитку науки господарського права. Дисертаційне дослідження спрямоване на збагачення науки господарського права і сприятиме формуванню ефективної системи вітчизняного законодавства у сфері реалізації сільськогосподарської продукції.

Загальний висновок по дисертації.

Дисертаційне дослідження Павлюченко Ю. М. характеризується безумовною актуальністю. Практична та наукова актуальність проведеного

Павлюченко Ю. М. дослідження підтверджується також зв'язком роботи з науковими програмами, планами та темами: дисертаційна робота виконана відповідно з планом науково-дослідної діяльності юридичного факультету Донецького національного університету імені Василя Стуса в рамках тем «Розвиток правової системи України: стан та перспективи» (державна реєстрація № 0112U002868), «Правове забезпечення соціально-економічного розвитку: стан та перспективи» (державна реєстрація № 0118U003140), в межах яких авторкою проведено дослідження та запропоновано шляхи удосконалення господарсько-правового забезпечення аграрного ринку.

За темою дисертації опубліковано двадцять три наукові статі, з яких чотирнадцять статей у фахових наукових виданнях України, перелік яких затверджений у встановленому порядку, дев'ять статей в наукових періодичних виданнях інших держав, два розділи у колективних монографіях, двадцять три тез доповідей на науково-практичних конференціях та три праці, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Зміст автореферату відображає основні положення дисертації, її структуру та отримані в ній результати. Наукові положення і результати, які виносились на захист у кандидатській дисертації, не виносяться на захист у докторській дисертації.

Як свідчить зміст дисертації та автореферату, авторка добре обізнана з темою дослідження, проаналізувала основні погляди та концепції з досліджуваної проблематики, висловила власну думку та позицію, розкриває особливості господарсько-правового регулювання відносин, що складаються у зв'язку з реалізацією сільськогосподарської продукції, сформувала систему науково-теоретичних положень щодо концептуалізації господарсько-правових аспектів забезпечення аграрного ринку, а також обґрунтувала на цій основі напрями подальшого удосконалення відповідного законодавства.

Дослідження загалом виконане на належному науковому рівні.

Дисертація оформлена загалом відповідно до вимог, встановлених до дисертаційних робіт.

Таким чином, дисертація Ю.М. Павлюченко є самостійним, завершеним дослідженням, а наявні у ній теоретичні положення та практичні рекомендації в сукупності дають вирішення основних проблем, пов'язаних із господарсько-правовим забезпеченням аграрного ринку.

Зміст дисертаційного дослідження Ю.М. Павлюченко відповідає науковій спеціальності 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право, за якою вона подана до захисту.

Дисертаційна робота містить науково обґрунтовані результати та нові наукові положення, а також характеризується єдністю змісту і свідчить про особистий внесок дисертантки в науку.

За своїм змістом та науковою новизною дисертація на тему «Господарсько-правове забезпечення аграрного ринку» відповідає вимогам, що висуваються до докторських дисертацій та встановлені п.10 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., а її авторка Павлюченко Юлія Миколаївна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри господарського права
та господарського процесу

Інституту права Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

В. В. Резнікова

Підпис доктора юридичних наук, професора Резнікової В. В. засвідчую:

